

Václav Klaus: Vysoké školy a natažená ruka: je to stále stejné

- CZ24 News | 18. dubna 2023

ČESKO: Před třiceti lety jsem psával sloupky, dnes glosy. Je to v podstatě totéž. V obou případech to není velký, téma systematicky pokrývající text. Je to „pouhé“ upozornění na problém.

V říjnu 2001 jsem publikoval sloupek na tehdy aktuální téma, které je - a nemůže nebýt - neméně aktuální i teď: stěžování si zástupců vysokých škol na nedostatek peněz. Tehdy se na několikahodinové schůzce sešli rektori s předsedou vlády Zemanem. Argumenty byly stejné jako nyní, i když od té doby do vysokých škol přibyly miliardy. Není divu. Je-li systém nastaven špatně, peníze chybět musí.

Uvedu zkrácenou verzi svého tehdejšího sloupku, který byl publikován v Denících Bohemia (11. října 2001). Není změněno ani jedno slovo, pouze jsou méně podstatné věty vynechány.

„Českým rektorům se již delší dobu relativně velmi úspěšně daří vyvolávat dojem, že je ve vysokém školství málo peněz, že je třeba kapacity vysokých škol rychle zvyšovat, že stát musí, a to hned, výdaje na školství zvýšit. S takto zjednodušenou argumentací se nemohu smířit. Zvyšování kapacit či přidání peněz do jakéhokoli systému je bezcenné, nejsou-li vyřešeny jeho systémové otázky. Dokud bude vysokoškolské studium zadarmo, žádné rozpočtové injekce předis popřít po studiu nad nabídkou studia neodstraní. Stejně jako ekonomika za komunismu nemohla odstranit svou permanentní nerovnováhu, ať dělali plánovači, co chtěli.

Ve svobodné, individuální lidský život nedisgující společnosti vysokoškolské vzdělání je a být musí především soukromou investicí člověka do svého vlastního „lidského kapitálu“ - a tím i do budoucích výnosů, které z něj pro něho budou plynout. Tyto výnosy budou mít podobu vyšších příjmů či vyšší prestiže, někdy obojího. Proto nemůže mít vzdělání pro vzdělávaného nulovou cenu.

Jak ukázaly průkopnické práce nositele Nobelovy ceny Gary Beckera z Chicagské university, investice do „lidského kapitálu“ jsou ekonomická kategorie jako každá jiná. Lidé, kteří studují vysokou školu, chtějí zvýšit své znalosti, dovednosti, výkonnost, produktivitu. Proto jsou ochotni vzdát se během svého studia jiných možných příjmů a proto jsou ochotni za studium zaplatit.

Zavedení školného samo o sobě nevyřeší všechny problémy vysokých škol. Přispělo by však k vyřešení nerovnováhy mezi poptávkou a nabídkou, která dnes nesporně existuje - se všemi traumaty a nešvary, které z toho plynou.

V souvislosti s tím se objevuje zcela legitimní námitka, že zavedení školného může snížit průměrnou kvalitu nastupujících studentů. Snad. Jakmile při výběru studujících začnou dominovat hlediska jiná než čistě výkonnostní, může se to v úrovni studentů projevit. Ale není jasné jakým směrem. Efektivní síto si vysoká škola může nastavit během studia, aniž by bránila těm, kteří jsou ochotni si studium platit v zahájení studia. Na druhé straně je jasné, že placení studia v průměru zvyšuje motivaci studovat. Shodněme se proto na základním východisku: vysokoškolské vzdělání není oběd zadarmo - placený jedním, ve prospěch druhého.“

Takto argumentovat už dnes skoro není možné. Slovo školné už neexistuje. Zvítězila idea nárokové společnosti, prosazovaná všemi našimi politickými stranami - na studium je údajně nárok. Není.

Studium na vysoké škole je investice, kterou člověk dělá sám do sebe. S jakousi „potřebou“ absolventů to nemá nic společného. Navíc, nic jako potřeba neexistuje. Jedná se jen a jedině o poptávku po – tak či onak – připraveném (vzdělaném) člověku.

Matoucí signály k zodpovězení této otázky vysílá měkké rozpočtové omezení vlády, která si navykla na obří deficity svého rozpočtu. Pak se dá profinancovat skoro všechno. Zapomeňme proto na slova potřeba či nárok. Ta vedou k věčným deficitům.

AUTOR: Václav Klaus

[ZDROJ](#)